आत्मवान्बुद्धिमान्बुद्धिअहंब्रह्मास्मीतिवाक्यजांधीवृत्तिं मनःसंकल्पविकल्पात्मकं बुध्यातयावृत्त्या मनसाविषयान्शब्दादीन्तेषांविशेषणंआत्मनइतिमनोरूपानित्यर्थः ॥ १८ ॥ योगावांतरफलमाह निगृहीतेति तत्तस्यामवस्थायांदेवताःइंद्रियाणि तंयोगिनंईश्वरंयांतिप्रविशंति एतेनततउत्पन्नत्वमपिज्ञेयं ॥ १९ ॥ ताभिर्देवताभिःसंयुक्तंऐकात्म्यंगतंमनोयस्यधीमात्रेणस्थायिनः सत्वेधीमात्रे ब्रह्मभूयाय ब्रह्मभावाय भुवोभावेइतिक्यप् ॥ २० ॥ नप्रवर्त्तेतयोगैश्वर्यं नप्रकाशेतेतिपाठेऐश्वर्येणयोगीविदितोनभवेत् योगतंत्रैर्निरोधप्रधानैरेवयत्नैरुपक्रमेत् सत्यसंकल्पादीन्नभावयेत् किंतुअस्थूलत्वादीनेवेत्यर्थः न नुकथमेकस्यात्मवस्तुनःसगुणत्वंनिर्गुणत्वंचेत्यतआह येनेति तंत्रंतंत्रप्रतिपाद्यंयोगं तंत्रयतःअनुतिष्ठतः येनरूपेणविशिष्टावृत्तिःस्यात्तत्तदाचरेत् सविशेषत्वंवृत्त्युपाधिकृतंस्वतस्तुनिर्विशेषत्वमेवेतिभावः ॥ ॥ २१ ॥ कणेति कणादीनपिभक्षयेन्नतुयोगैश्वर्यंउपजीवेतेत्यर्थः कुल्माषाःपक्वमाषाः यावकंयवचूर्णजंजलोष्मपक्वं सक्तवःसक्तून् ॥ २२॥ २३ ॥ प्रवृत्तंकर्मतदनुरोधेनयोगेंऽतरायंनकुर्यात् ज्ञानान्वितं

धृतिमानात्मवान्बुद्धिंनिगृह्णीयादसंशयं ॥ मनोबुद्ध्यानिगृह्णीयाद्विषयान्मनसात्मनः ॥ १८ ॥ निगृहीतेंद्रियस्यास्यकुर्वाणस्यमनोवशे ॥ देवतास्तत्प्रकाशंते हृष्टायांतितमीश्वरं ॥ १९ ॥ ताभिःसंयुक्तमनसोब्रह्मतत्संप्रकाशते ॥ शनैश्चापगतेसत्वेब्रह्मभूयायकल्पते ॥ २० ॥ अथवानप्रवर्तेतयोगतंत्रैरुपक्रमेत् ॥ येनतंत्रयतस्तंत्रंवृत्तिःस्यात्तत्तदाचरेत् ॥ २१ ॥ कणकुल्माषपिण्याकशाकयावकसक्तवः ॥ तथामूलफलंभैक्ष्यंपर्यायेणोपयोजयेत् ॥ २२ ॥ आहारनियमंचैवदेशेकालेचसात्विकं ॥ तत्परीक्ष्यानुवर्तेततत्प्रवृत्त्यनुपूर्वकं ॥ २३ ॥ प्रवृत्तंनोपरुंधेतशनैरग्निमिवेंधयेत् ॥ ज्ञानान्वितंतथाज्ञानमर्कवत्संप्रकाशते ॥ २४ ॥ ज्ञानाधिष्ठानमज्ञानंत्रीँल्लोकानधितिष्ठति ॥ विज्ञानानुगतंज्ञानमज्ञानेनापकृष्यते ॥ २५ ॥ पृथक्त्वात्संप्रयोगाच्चनासूयुर्वेदशाश्वतं ॥ सतयोरपवर्गज्ञोवीतरागोविमुच्यते ॥ २६ ॥ वयोतीतोजरामृत्यूजित्वाब्रह्मसनातनं ॥ अमृतंतदवाप्नोतियत्तदक्षरमव्ययं ॥ २७ ॥ इतिश्रीमहाभारतेशांतिपर्वणिमोक्षधर्मपर्वणि वार्ष्णेयाध्यात्मकथनेपंचदशाधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २१५ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥

कर्मक्रमेणइंधयेत्वर्धयेत् तथाकुर्वतोज्ञानंब्रह्मप्रकाशते ॥ २४ ॥ नन्वात्माभिन्नस्यज्ञानस्याप्रकाशायोगात्कथंप्रकाशतइत्युक्तिरतआह ज्ञानेति त्रीँल्लोकान्जाग्रदादीन् विज्ञानंबुद्धिःतदनुगतं सधीःस्वमोभूत्वाध्यायतीवलेलायतीवेत्यादिश्रुतेः अज्ञानेनअनात्मादौआत्मादिबुद्धिरूपेणविपर्ययेणप्रकाशमानमपिज्ञानं अवस्थात्रयकालुष्यादप्रकाशमानमिवेत्यर्थः ॥ २५ ॥ ननुसांशंअंशतःप्रकाशतेनतुनिरंशमतोस्यसर्वात्मनाऽप्रकाशःप्रकाशोवावाच्यइत्याशंक्याह पृथक्त्वादिति अवस्थात्रयातीतमपितत्संप्रयुक्तत्वेनगृह्णन्असूयुःशाश्वतमनुपाधिमात्मानंदूषयन् तंनवेदतयोःपृथक्त्वापृथक्त्वयोरपवर्गपर्यंतं रूपवृत्तेति पाठेरूपवृत्तंस्वभावरूपमबाध्यत्वेनबाध्यत्वेनचजानन् ॥ २६ ॥ वयोतीतःजितकालः ततोवीतजरामृत्युर्ज्ञात्वेतिपाठांतरंसुगमं ॥ २७ ॥ इतिशां॰मो॰नै॰भा॰पंचदशाधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २१५ ॥

Digitized by Google